

EKONOMİK YÖNDEN TÜRKİYE’NİN DÜNYADAKİ YERİ

Ülkemiz tabiatıyla dünya yüzünde küçük bir yer kaplıyor. Dünyadaki karaların yüzölçümü 134.823.000 km²’dir. Demek ki Türkiye bu büyük kara parçasının binde 5.7’sini teşkil ediyor. Nüfus yönünden ise 1993 neticelerine göre yaklaşık olarak % 1.1’ini teşkil etmektedir. 1950 yılında ülkemizin nüfusu dünya nüfusunun binde 8.4’ü iken, nüfus artışıımızın hızı dünya ortalamasından fazla olması nedeniyle kırk yıl içinde binde 8.4’ten binde 11’e ulaşmıştır.

Tablo (13-1) de 7 önemli büyüklüklerin karşılaştırması verilmektedir.

Şeker üretiminde 1950 yılında dünya içinde binde 5’lik bir payımız vardı. Yıllık şeker tüketimi dünyada ortalama 11 kg iken bu rakam ülkemizde 6.7 kg. idi. Yani ortalama tüketimin % 60’ını ancak buluyorduk. 1994 yılına gelindiğinde dünyada kişi başına ortalama tüketim 20 kg.’a çıkarken ülkemizde yaklaşık olarak 30 kg.’a çıkmıştır. Kişi başına tüketim, kırk yılda dört misli artmıştır. Bu gelir seviyesinin artışı çok açık bir şekilde göstermektedir. 1980 yılında ülkemizdeki şeker tüketimi, dünya ortalama tüketimini yakalamıştır.

Kağıt üretimi 1950 yılında dünyada kişi başına 11.6 kg iken bizde sadece 1 kg idi. Tabiatıyla okuma yazma oranının düşük olması kağıdın paketlenme sanayinde kullanılmaması nihayet kartonun inşaat sanayinde kullanılmamış olmasından doğmaktadır. 1994 yılına gelindiğinde kişi başına ortalama yıllık kağıt-kartın üretimi dünyada 40 kg.. Ülkemizde 16 kg’ı bulmuştur. Tüketim seviyesinin hâla çok düşük olduğu bunun eğitim seviyesi, paketlenme sanayi ve inşaat sanayinin gelişmesi ile artacağı ve dünya ortalama tüketim rakamlarını yakalayacağı ümit edilmektedir.

Sıvı çelik üretimi 1950 yılında dünyada kişi başına ortalama 75.6 kg. iken bizde sadece 4.3 kg. idi. 1994 yılına gelindiğinde bu rakamlar sırası ile 138 kg. ve 185 kg. olmuştur. Tabiatıyla sanayinin gelişmişlik derecesini gösteren bu parametrede ülkemizin dünya tüketim ortalamasının üstüne çıkmış olduğundan sevindiricidir. Dünya sıvı çelik üretiminin % 1.5’ini sağlayan ülkemiz sanayileşmiş devletler sınıfında görülebilir.

Çimento üretiminde 1950 yılında dünyada ortalama miktar 49 kg./kişi iken, ülkemiz de bu rakam sadece 19 kg. idi. Bugün kişi başına dünya tüketimi 202 kg.'a çıkarken bizde 510 rakamına ulaşılmıştır. Ülkenin imarı ve modernleşmesini gösteren bu rakamın dünya ortalamasının iki katına çıkmış olması önemli bir gelişmedir.

Elektrik Enerjisi üretimi 1950 yılında dünyada kişi başına 342 kwh iken, bizde 38 kwh idi, yani dünya ortalamasının nerede ise onda biri idi. 1994 yılına gelindiğinde ülkemizde fert başına düşen elektrik enerjisi tüketimi 1150 kwh seviyesini geçmiştir. Dünya ortalama tüketimi rakamının 2300 kwh olduğu tahmin edilmektedir.

Linyit üretiminde de çok büyük hamle yapılmıştır. 1980 yılında dünyada 152 kg./kişi iken bizde 33 kg. idi. Bugün ülkemizde tüketim ise 910 kg./kişi'ye çıkmış oluyor. Tabiatıyla enerji kaynağı olan linyit üretiminin ton olarak verilmesi kavram kargaşası yaratabilir. Çünkü Linyit kömürlerinin taşıdığı kalori 900 K. Kalori/Kg.'dan 4500 K.Kal./kg.'a kadar değişmektedir. Bundan dolayı artık ülkelerin çeşitli kömür, petrol, tabii gaz ve diğer enerji kaynağı üretimlerini kg.'ı 5-7 kal. Olan kömür eşdeğeri ile ifade etmektedirler.

Krom cevheri üretiminde bir hayli gerileme görülmektedir. Ülkemiz 1950 yılında dünya krom cevheri talebinin yarısını karşılarken, 1994 yılı itibarı ile ancak % 5.6 oranını karşılayabiliyoruz.

Tablo (13-2) bazı tarım ürünlerinde ülkemizin dünya tarım ürünleri üretimindeki yerini göstermektedir. 1945 yılında bizim buğday üretimimiz dünya üretiminin % 1.9'unu ifade ederken, 1993 yılında % 3.6 seviyesine ulaşılmıştır. Arpa üretimi de 1945 yılında % 2.5'luk bir paya sahip iken, yine 1993 yılında % 3.8 seviyesine gelinmiştir. Mısır üretiminde yine 1995 yılında binde 2.7'lik bir paya sahip bulunuyorduk. 1993 yılının rakamı ise binde 4 seviyesine ulaşılmıştır. Hayvan yeminin daha yaygın bir biçimde kullanıldığında bu tüketim rakamları artacaktır.

Pirinç üretiminde bir miktar gelişme sağlanmıştır. 1945 yılında onbinde ikilik bir paya sahip olan ülkemiz, 1993 yılında onbinde dörtbuçukluk bir seviyeye ulaşmıştır. Tabiatıyla, bazı ülkelerin ana beslenme tahılı pirinç olduğundan tüketimleri çok fazladır. Bizim pirinç tüketimimiz düşük, buna mukabil buğday tüketimimiz yüksek görülmektedir.

Tütün üretiminde 1945 yılında ülkemiz dünya üretiminin % 2.5'ini teşkil ederken,

1993 yılında bu rakam % 3.5'e ulaşmıştır. Bu yükselme iç tüketimin artışından kaynaklanmaktadır.

1945 yılında pamuk üretiminde payımız % 1.7 idi. 1993 yılında bu % 3.3'e ulaşmıştır. Bugün ağırlık bakımından net pamuk ithalatçısı olunmuştur. Tekstil sektörünün dışa açılması sonucunda pamuk ihracatımız 1980'li yıllarda sür'atle azalmış ve ithalat başlamıştır.

Fındık, incir üretimlerinde ülkemizin dünya ihtiyacının % 50'sinden fazlasını temin etmektedir. İtalya, İspanya ve ABD'nin California eyaletinde incir ve fındık üretim projeleri vardır.

Kuru üzün üretiminde ülkemiz dünya içindeki payı % 19'u bulmaktadır. Bu ürünlerimiz genelde klasik ihraç mallarımızdandır.

Tablo (13-3) Dünya ve Türkiye'nin bazı ekonomik büyüklüklerinin mukayyesesini vermektedir. 1990 yılında dünya ülkelerindeki gayri safi yurt içi hasıla 1980 yılı sabit fiyatlarla kişi başına yıllık ortalama 3150 \$ olmaktadır. 1960 yılında ise 1020 \$ seviyesinde bulunuyordu. Türkiye'nin 1960 yılındaki Gayri Safi Yurt İçi Hasılası 1980 yılı sabit fiyatlarla yaklaşık olarak 730 \$/Kişi iken 1990'da 1450 \$'ı bulmuştur. Bu rakamlar bize, ülkemizin dünya ortalamasına ulaşamadığını göstermektedir. 1993 yılında gelirimiz satın alma gücü ölçüsüne göre 6200 \$/Kişiye yükselmiştir. 2001 yılında durum daha da kötüleşmiş ve fert başına düşen gelirimiz, dünya ortalamasının yarısına gerilemiştir.

1950 yılında dış ticaretimizin dünya dış ticaretinde binde beş'ini teşkil ederken, 1990 yılında henüz bu orana ulaşılmıştır. Bir başka deyimle ülkemiz dış ticarete kişi başına düşen gelir olarak olmamız gereken noktanın ancak üçte birinde olduğumuz söylenebilir.

Yine 1950 yılında dünyada 52.2 milyon otomobil varken bizde sadece 20.000 adet vardı. Yani toplam parkın onbinde 3.8'i idi. 1999 yılında ise dünyada otomobil parkı 600 milyon iken bizde de .. milyon adete ulaşmıştır. Yani bizim parkımız 300 katına çıkmıştır. Bu artışa rağmen dünyada her 10 kişiye 1 otomobil düşerken bizde 10 kişiye bir adet düşmektedir. Yani henüz dünya ortalamasını yakalamışız yarısındayız. Telefon hatlarının gelişmesi enteresan olmuştur. 1950 yılında dünyada 70.6 milyon adet telefon varken, bizde yaklaşık 60.000 adet vardı. 1999 yılında ise dünyada takriben 920 milyon adet abone var iken, bizde ise (Sabit ve mobil telefonlar dahil) 18.3 milyon adet mevcuttur. Yani payımız % 2'ye çıkmıştır. Nüfus başına düşen abone sayısında, dünya ortalamasını

1990 başında yakalamış bulunuyoruz. Ancak, telekominikasyon teknolojisi yönünden ilk beş ülkeden biri durumundayız.

Televizyonun önemi çok büyük, dünya üretim istatistiklerine televizyon 1970 yılında girmeye başlamıştır. Söz konusu yılda dünyada 44 milyon televizyon üretilirken, bizde 4.000 adet üretilmiştir. Aslında o tarihlerde üretim yeni başlamıştır. 2001 yılında dünyada 145 milyon üretim yapılırken, bizim üretimimiz üç milyon adete ulaşmıştır. Bunun yarısı ihraç edilmektedir.

Tablo (13-4) bazı ülkelerle Türkiye'nin nüfus, Alan, GSMH, GSMH/Kişi satın alma gücü paritesine göre GSMH/Kişi, GSMH/Kişi artış hızı Bu tablodan ülkemizin diğer büyüklüklerde çok geride olmadığı görülmektedir.

Tablo (13-5) Bazı ülkeler ile Türkiye'nin 1950 yılından sonra fert başına düşen milli gelirin mukayesesini vermektedir. 1950 yılında Türkiye, Kore, Tayland, Yunanistan, Japonya'dan çok daha iyi, Portekiz ile aynı seviyede fert başına düşen milli gelir vardı. Ellili yıllarda bizim kişi geliri ikiye katlanırken; Japonya dörde, Yunanistan dörde, Singapur, Tayland ikiye, Portekiz % 60 oranında artma göstermiştir.

1960 yılında kişi gelirine baktığımızda, ülkemiz; Kore, Malezya, Portekiz'den daha iyi, ama geçen on yıl içinde Yunanistan, Japonya ve Singapur'dan daha geride kalmıştır. 1970 yılında ise bizi Portekiz'de geçerek, bir sadece Kore, Malezya, Tayland'dan daha iyi olan durumumuzu koruyorduk. 1970'li yıllarda ülkemiz ile mukayese ettiğimiz sekiz ülke büyük gelişmeler göstererek bizleri geçmiş ve ülkemiz sadece Tayland'ın önünde kalmıştır. Yetmişli yıllarda bizim kişi gelirimiz % 200 artarken, Kore % 583, Japonya %539, Singapur % 430, Malezya % 390, Tayland % 300, Yunanistan % 280,Portekiz % 272, A.B.D. % 175 oranında artış sağlamıştır. Yetmişli yıllarda herkes hamle üstüne hamle yaparken bizim koalisyonlarımız başarılı olamamışlardır.

1980'li yıllarda A.B.D. ekonomik büyümesinin dışında bütün ülkeler bizden daha hızlı kalkınmakta idiler. Tayland ve Malezya bizden geri görünmekle birlikte, 1994 yılı sonunda bizde fert başına 2000 \$ civarında bir gelir oluşurken, hem Malezya ve hem de Tayland bizi geçmiş ve ilk mukayesede biz 1955 yılında yedi ülkeden ileride iken, hepsinin gerisinde kalmış bulunuyoruz. 2001 krizi ile durum daha da kötüleşmiş, fert başına düşen milli gelirimiz 2.200 \$ seviyesine gerilemiştir.

ÜRETİM	YILLAR	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1993	1995	2000	2001	2002
ŞEKER	Dünya	20,980	25,190	18,290	27,500	38,600	51,000	64,900	73,000	81,600	84,500	99,100	105,000	118,000		13325		
	(1000 Ton)																	
KAĞIT	Türkiye	54	89	90	140	250	570	600	520	806	870	1,400	1,790	1,870	1,375	2,504	1,710	
	Dünya	18,000	21,000	21,000	29,000	37,000	49,100	62,800	129,000	130,000	170,000	192,000	238,238	277,980		278,689		
ÇELİK	(1000 Ton)																	
	Türkiye	-	10	20	24	50	60	100	270	310	460	600	930	980	1,240	2,064	1,788	
ÇİMENTO	Dünya	86,900	124,000	101,000	189,000	269,000	327,000	459,000	593,000	643,000	706,000	679,000	762,000	720,000		829,000		
	(1000 Ton)																	
ELEKTRİK	Türkiye	-	38	65	100	190	300	600	1,600	1,800	2,400	4,600	9,400	11,400	12,745	14,325	14,981	
	Dünya	59.8	74.8	122.4	121.9	218.0	317.0	464.0	571.0	693.0	872.0	962.0	1,152	1,278		1,502		
LİNYİT	(1000 Ton)																	
	Türkiye	0.1	0.3	0.3	0.4	0.8	2.0	3.3	6.7	10.9	12.9	17.6	24.4	31.3	33.1	35.9	30.0	
KROM KONS	Dünya	340	482	572.0	855.0	1,540.0	2,303	3,340.0	4,908.0	6,459.7	8,149.6	9,611.2	12,000.0	14,000		12,700		
	(1000 Ton)																	
KROM KONS	Türkiye	0.1	0.4	0.5	0.8	1.6	2.8	5.0	8.6	15.6	23.2	34.2	57.5	78.0	86.2	124.9	123.0	
	Dünya	188	288	159	381.4	535.2	639.0	745.0	798.0	800.0	850.0	870.0	900.0	950.0		1,174		
KROM KONS	(1000 Ton)																	
	Türkiye	0.1	0.2	0.7	0.7	1.2	3.9	6.3	8.8	11.9	17.0	22.8	52.0	46.0	56.0	61.3	60.4	
KROM KONS	Dünya	270	510	350	910	1,210	1,340	2,100	2,800	3,800	4,300	4,200	4,500	4,500		2,400		
	(1000 Ton)																	
KROM KONS	Türkiye	75	83	72	192	310	202	242	295	304	240	270	250	250	360	120	100	
	Dünya																	

Tablo (13-1) Şeker, Kağıt, Çelik, Çimento, Elektrik, Linyit, Krom Üretimlerinin Karşılaştırılması.

YILLAR		Buğday Mil.Ton	Arpa Mil.Ton	Mısır Mil.Ton	Pirinç Mil.Ton	Tütün Bin.Ton	Pamuk Bin.Ton	Fındık Bin.Ton	İncir Bin.Ton	Kuru Üzüm Bin.Ton
1935	Dünya	121.2	43.5	115.4	151.2	2,760	5,540	-	230	330
	Türkiye	2.5	1.4	0.5	0.1	36	50	56	34	70
1940	Dünya	116.5	47.7	120.8	150	3,760	6,016	-	220	305
	Türkiye	4.1	2.3	0.7	0.01	71	77	38	50	35
1945	Dünya	144	36.7	111.0	140	2,780	4,200	-	210	270
	Türkiye	2.2	0.9	0.3	0.03	70	70	-	-	-
1950	Dünya	166	51.4	146.0	160.0	3,100	6,700	82	200	370
	Türkiye	3.9	2.0	0.6	0.05	93	120	26	52	65
1955	Dünya	206	64.3	169	205	3,385	9,800	110	190	380
	Türkiye	6.9	2.3	0.86	0.06	120	169	52	60	50
1960	Dünya	243	86.9	213	236	3,620	10,700	117	129	457
	Türkiye	8.5	3.7	1.1	0.11	139	180	58	58	80
1965	Dünya	267	102	230	250	4,548	12,100	157	129	461
	Türkiye	8.5	3.3	0.9	0.13	132	330	62	50	75
1970	Dünya	316	139	260	306	4,720	11,700	388	136	445
	Türkiye	10	3.3	1.0	0.16	138	400	255	53	99
1975	Dünya	356	153	326	358	5,448	12,300	445	104	509
	Türkiye	14.6	4.5	1.2	0.15	200	480	317	52	85
1980	Dünya	446	160	396	400	5,306	13,900	400	99	737
	Türkiye	16.5	5.3	1.2	0.14	230	500	250	52	108
1985	Dünya	506	176	488	474	7,017	17,100	414	96	737
	Türkiye	17	6.5	1.9	0.16	170	520	180	55	125
1990	Dünya	550	190	520	530	8,000		493	91	685
	Türkiye	20	7.2	2.0	0.24	280	620	392	47	138
1993	Dünya	565	195	530	528	8,045	18,600	500	95	700
	Türkiye	18.9	7.5	2.4	0.21	330	545	380	45	170
1995	Dünya	550	140	516	547	6,289	20,352	661	1117	1018
	Türkiye	18.0	7.5	1.9	1.5	204	851	450	49	206
1997	Dünya	613	154	586	580	8,980	20,018	615	1109	1054
	Türkiye	16.6	8.2	2.0	1.6	286	832	410	45	256
1999	Dünya	584	127	605	606	6,994	19,081	810	1140	1090
	Türkiye	18.0	7.7	2.2	2.0	251	791	530	52	214
2000	Dünya	580	132	589	597	6,964	19,520	810	1143	1127
	Türkiye	21.0	8.0	2.3	-	208	880	470	492	255

Tablo (13-2) Bazı Tarım Ürünlerinden Ülkemizin Dünyadaki Yeri

YILLAR		NÜFUS	İTHALAT	İHRACAT	OTOMOBİL		TELEFON	TELEVİZYON
		10 ⁶	CİF 10 ⁶ \$	FOB 10 ⁶	PARK 10 ⁶	ÜRETİM 10 ³	10 ⁶	ÜRETİM
Dünya	2,500	58,200	55,500	52.2	8,170	70.6	-	
1950	Türkiye	20.9	286	263	0.02	-	0.06	-
	Dünya	2,700	88,200	82,700	73.1	10,950	101.0	-
1955	Türkiye	24.1	498	313	0.04	-	0.1	-
	Dünya	3,019	135,300	128,000	98.7	12,810	140.0	-
1960	Türkiye	27.8	468	321	0.07	-	0.2	-
	Dünya	3,335	196,800	186,300	139.7	19,100	195.0	-
1965	Türkiye	31.4	572	464	0.1	-	0.3	-
	Dünya	3,693	331,893	313,706	194.1	22,664	273.0	44,068
1970	Türkiye	35.6	948	588	0.16	10	0.4	4
	Dünya	4,046	904,917	874,988	258.2	25,431	380.0	48,440
1975	Türkiye	40.3	4,739	1,401	0.4	40	0.7	571
	Dünya	4,450	2,048,708	1,989,867	316.4	29,029	508.0	71,544
1980	Türkiye	44.7	7,909	2,910	0.7	45	1.2	327
	Dünya	4,837	2,025,177	1,926,536	373.5	31,397	591.0	84,878
1985	Türkiye	50.7	11,343	7,958	1.0	80	3.0	1,139
	Dünya	5,200	3,450,000	3,360,000	450	35,000	700.0	100,000
1990	Türkiye	57.0	22,500	12,950	2.0	167	7.2	2,130
	Dünya	5,420	3,796,800	3,662,400	500	37,000	770.0	120,000
1993	Türkiye	61.0	29,770	15,600	3.0	348	10.9	2,500
	Dünya	5,666	5,159,000	5,037,000	550	45,000	850.0	130,000
1995	Türkiye	61.6	35,200	22,000	4,040	233	13.2	2,800
	Dünya	6,054	6,473,000	6,247,000	4.04	50,000	920.0	145,000
1999	Türkiye	67.0	54,000	31,700	6.5	297	18.3	3,000

Tablo (13-3) Dünya ve Türkiye'nin Bazı Büyüklüklerinin Mukayesesi

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
TÜRKİYE	2345	2302	2495	2586	2816	3106	3435	3681	3919	4178	5262	5505	6011
BELÇİKA	6288	8762	9468	9827	10397	10768	11212	11751	12623	13675	18572	19608	21286
DANİMARKA	6690	9107	9993	10602	11468	12279	13027	13309	13682	14373	19067	20135	20840
BATI ALMANYA	6845	9673	10238	10781	11528	12105	12690	13298	14161	15261	20689	22537	23939
YUNANİSTAN	3436	4907	5213	5379	5695	6010	6188	6347	6799	7296	8331	8839	9745
İSPANYA	4740	6166	6607	6914	7260	7597	8008	8665	9343	10171	13338	14451	15038
FRANSA	6795	9563	10382	10759	11246	11720	12240	12791	13603	14627	19737	20748	21748
İRLANDA	4115	5560	5990	6133	6586	6901	7049	7608	8146	8831	12061	13202	14409
İTALYA	6506	8797	9373	9767	10303	10927	11467	12133	12133	13923	18119	19288	20448
LÜKSEMBURG	6627	9783	10504	11183	12301	13003	13841	14534	15558	16683	21904	23905	25660
HOLLANDA	7091	9316	9730	10159	10811	11339	11790	12183	12832	13840	17846	18826	19950
PORTEKİZ	3260	4722	5096	5219	5262	5516	5847	6309	6750	7392	9938	10498	11450
İNGİLTERE	6468	8475	9195	9826	10373	11020	11659	12533	13428	14268	18041	17711	19021

	*1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1980/2000
TÜRKİYE	5562	5280	5620	5999	6463	6486	6326	7030	2.99
BELÇİKA	19986	20595	21577	22205	23242	23571	24285	27470	4.37
DANİMARKA	19744	21303	22948	24345	25514	25693	26271	27250	4.07
BATI ALMANYA	18532	19753	20834	21221	22049	22999	23554	24920	3.64
YUNANİSTAN	11047	11724	12613	13253	13912	14166	14800	16860	4.90
İSPANYA	13333	13646	14521	15183	15990	17206	18066	19260	4.06
FRANSA	18676	19270	20321	20520	21293	21715	21875	24400	3.59
İRLANDA	14290	15934	17854	18484	20634	23158	25206	25520	6.20
İTALYA	17717	18681	19872	20616	21565	21576	21840	23470	3.61
LÜKSEMBURG	28176	30174	31858	31807	33119	37559	39312	45470	6.86
HOLLANDA	17617	18801	20327	21089	22142	24137	25054	25850	3.65
PORTEKİZ	11651	12508	13344	13818	14582	15773	16466	16990	5.21
İNGİLTERE	16951	17678	18233	19521	20483	21676	22272	23550	3.64

Tablo (13-5) Satınalma Gücü ile :bazı ülkelerin Millî Gelirleri.

OECD MİLLİ HESAPLARI.

*1993-1999 Arası Satın Alma Gücü İle Bazı Ülkelerin GSYİH Rakamlarıdır.

